

וקראת לשבת עיונג

אלון תרני הפלכה באקצפה ובסולת פלמוז

גליון מס' 773

ברשת היי שרה

כ"ב חשוון התשפ"ה

טל': 054-8457834 | לקבלת העלון בדוא"ל: alon102010@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ אסתר מישה בת זהירה ע"ה | לע"נ יצחק בן מישה אסתר ע"ה | לע"נ שמעון בן חביבה ע"ה | לע"נ רחל שנהג בת מנורה ע"ה

לע"נ מרן הגאון ר' ירחמיאל גרשון בן מרים זצוק"ל והגאון ר' ברוך מרדכי בן הינדא זצוק"ל, ר' אברהם בן אסתר ע"ה, מרת יעל עליה בת מוזל ע"ה

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

סגולה לזיכרון

אברך חשוב ממקורבי מרן זצ"ל, פנה לרבנו שיגלה לו את ה"סגולה לזיכרון" כמו של מרן... כדי להשיבו, נגש רבנו לארון הספרים ופתח לו את אחת הגמרות, הצביע לו על תוס' ארוך הנסרך על רוב העמוד ואמר לו: "תסתכל בתוס'", ורבינו החל להרצות לפניו את כל דברי התוס' מילה במילה החל מוא"ת, וי"ל, ועוד י"ל, א"נ וכו'.

משסיים אמר לו רבינו: "מה אתה חושב, איך אני יודע את התוס' הזה. למדתי אותו 200 פעם! רק ע"י שינון וחזרה זוכרים". ובפעם אחרת אמר רבינו לבנו הג"ר ר' יצחק: "רגילים לחשוב שיש לי זכרון, האמת שבילדותי לא היה לי זכרון והייתי מוריד דמעות כנחל כדי שה' יחוס וירחם עלי ואזכור את לימודי". תוך שהוא עמל בשינון וחזרה תמידית עד לעשרות פעמים לכל מסכת ומסכת חזור ושנון. וכפי שהעיד פעם מרן ואמר: "כשהייתי בחור בישיבה ולמדנו אז מסכת גיטין, למדתי את כל המסכת 60 פעם!"

על אף קושי הפרנסה

מצב הדירה בה היה גר הרב והרבנית לאחר החתונה עם שני ילדיו הגדולים עד שנסע למצרים, אמר פעם רבנו זצ"ל, היה יותר גרוע ממרתך. למרות דוחק וקושי הפרנסה שהיה לו, עם כל זאת, התורה היא מעל הכל, כי אצל רבנו חיי התורה הם בפועל.

כדוגמת זעירה למצבו הנוראי, כשנולד בנו הגדול, הג"ר יעקב יוסף זצ"ל, לא היתה להם לא עריסה ואף לא מיטה להניחו. מה עשו? מצאו בשוק ארגז עץ ששמש לאחסון בננות, שטחו בתחתיתו כמה סמרטוטים וכך יצרו מיטה לתינוק הנולד. וכמשל, אפילו שעון יד לא היה לרבנו עד גיל שלושים, הוא מעל הזמן, רק לאחר מכן קנו לו תלמידיו שעון.

כמובן, הקב"ה תמיד שלח לו את עזרתו בקודש, ומידי פעם היה נתמך כספית מהצדיק חכם יעקב דוויק הכהן זצ"ל, ומהמנוח הצדיק רבי בנימין גרג"י זצ"ל.

בפתח הגליון

ברכה"ג שלום ואור ואלק שלום"א

מי אנו - עפרון או אברהם?

מעשה בגוי, ושמו עפרון. איכר היה, עובד אדמה, ולו חלקת שדה ממנה הוציא לחמו. חברון, אדמת טרשים היא. שפר חלקו, ושדהו הניבה שפעת תבואה. רק בקצה השדה התגבב לו סלע בתוכו נפערה מערה אפילה. נזר עפרון שלא להגיע לשם עם המחרשה, כדי שלא ישבר הלהב ולא תושבת העבודה. צר היה לו על נתח זה של סלע צחיח, שנגס בשדהו הפוריה. התנחם בכך שהסלע אינו ממוקם במרכז השדה, אלא בירכתיה בלבד.

יום אחד, יום אותו לא ישכח, האיר לו המזל פניו. אברהם, אותו אדם נכבד ונשוא פנים, המודיע ומפרסם ברבים שיש בורא לעולם וחייבים להודות לו ולעבדו, ורבים הצטרפו לתנועתו, אברהם מבקש לקנות את הסלע הצחיח כדי לקבור את שרה אשתו במערה, ומוכן לשלם תמורתו ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר! עפרון היה לעשירי מופלג, יכול לבלות ימיו ברווחה, ולא עוד אלא שמינוהו לראש הקהילה - מה יכול עוד אדם לרצות!...

עתה נסיח דעתנו מעפרון, ונפנה - להבדיל - לדברי הזוהר הקדוש. בזוהר מבואר, שיש למערת המכפלה שייכות לגן העדן, ואדם הראשון עמד על כך בבואו לקבור את חוה, וקברה שם. בהגיע שעתו קברו שם בנו שת, ולאחר מכן נשתכח הדבר מן הבריות עד שבא אברהם. וכיצד גילה אברהם את המקום וסגולתו? עמדו על כך בזוהר הקדוש בפרשתנו: רבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי אמר, בשעה שבאו המלאכים לאברהם וביקש לקיים בהם מצות הכנסת אורחים, לקח בן בקר רך וטוב. ברח הפר, ואברהם אבינו רץ אחריו לתפסו, וכתוב "ואל הבקר רץ אברהם". דהר הפר ואברהם אחריו, נכנס הפר למערה ונכנס אחריו. נכנס הפר למערה בתוך מערה, ולפתע מצא אברהם אבינו עצמו בהיכל מאיר מזיו השכינה, אדם וחיה טמונים בו, וריח גן עדן שורה בו, וחמד את המקום למנוחתו.

כבר ידענו, שלא באו חכמים לספר מעשים מן העבר, אלא כדי להפיק לקחים לעתיד. בגדר "מעשי אבות סימן לבנים". מה ביקשו שנלמד מאופן גילוי המערה? לשם כך עלינו להבין עניינה וסודה, ולפני כן נקדים הקדמה.

כידוע, נחלקת המציאות הגשמית לבחינות דומם, צומח, חי ומדבר, הוא האדם. ואמרו חכמי הטבע, שבין דרגה לרעותה יש דבר ממוצע, מקשר. בין הדומם לצומח, מקשרים האלמוגים. הנראים כאבני גיר מסוגננים והם צומחים ומתפשטים. בין הצומח לבעלי החיים, יש צמחים טורפים. בין בעלי החיים והאדם יצר ה' את הקוף המתדמה לאדם ואין הוא אלא בעל חיים. המקובל האלוקי רבינו חיים ויטאל זצ"ל הביא דבריהם כמשל לעולמות הרוחניים: בין האדם הגשמי והאלוקות, ממצעת הנשמה שהיא חלק אלוק ממעל ויש לה קשר לאדם. ובינה לאדם, ממצעת הנפש המתפעלת את הגוף, והיא הבחינה הנמוכה שבנשמה. זה העיקרון, והדברים רחבים ועמוקים מיני ים.

וכאן הגענו למערת המכפלה אשר בחברון. ראה אדם הראשון אור אחד דקיק בוקע באותו מקום, שיוצא מגן עדן, וחמד אותו המקום הסמוך לגן העדן. אין לנו עסק בנסתרות, אבל המקובל האלוקי רבינו משה קורדובירו זיע"א בספרו "אור יקר" הסביר, שעולמנו זה גשמי הוא, וגן העדן רוחני. וכבר הקדמנו שבין שתי דרגות יש ממוצע, דרגה מקשרת, המזככת את הגשמי והופכת לרוחני. אותה, מסמלת מערת המכפלה. והרי לנו רמז מפעים בשמה: מכפלה, כי מקשרת היא בין שני העולמות! ולכן, כתב רבינו האלשיך הקדוש זצ"ל בפרשתנו, קרויה עיר מערת המכפלה בשם חברון, כי מחברת היא את העולם התחתון לעולם העליון!

לאור ידיעות אלו, נכונים אנו להכנס בטרקלין, להבין דברי חכמים וחירותם. "הבורא יצר באדם, כל מה שברא בעולמו". האדם "עולם קטן" הוא. מערת המכפלה בעולם, וכעין "מערת המכפלה" באדם. האדם מורכב מגוף ונשמה, הגוף גשמי והנשמה רוחנית. כאשר אוכל הוא ושותה, נח וישן, מועיל הוא לגוף. כשהוא מקיים מצוות, לומד תורה ומתפלל, מאיר הוא לנשמה. ויש נקודת חיבור בין שניהם. לזיכוך הגוף, לחיים רוחניים ומרוממים.

מטמונים מהפרשה הגיגים ומעשיות

"נשיא אלקים אתה בתוכנו" (כג, ו)

משל למה הדבר דומה? אמר המגיד מדובנא – לגדול הדור שהורה הלכה ושימש כאב בית דין בעיר הגדולה שבמדינה, ולעת זיקנותו בחר לו לדור בעיירה קטנה ושקטה ואנשים בה מעט.

והיה אם יבוא מאן דהוא להתארח באותה עיירה וישאל אחד מבני המקום: "מי הוא אותו אדם נשוא הפנים היושב במזרח בית הכנסת?" אדם זה הוא רב העיירה שלנו! יענה הנשאל בשמץ של גאווה.

למרות כוונתו הטובה של הנשאל הרי שבתשובתו זו הוא מפחית הרבה מכבודו הראוי של הרב, שהרי אין זה מקומו כלל וכלל, מקומו בעיר הגדולה בין החכמים וסופרים ולגדולות הוא ראוי, אלא שלעת זקנה ביקש מעט מנוחה...

כן הוא גם הנמשל – אמר המגיד – שאמרו בני חת לאברהם: "נשיא אלקים אתה" ורק לעת עתה אתה מצוי "בתוכנו".

"ארץ ארבע מאות שקל כסף וגו'" (כג, טו)

הסבא מקלם שואל: לכאורה רואים כאן שינוי קיצוני אצל עפרון, שבתחילה אמר עפרון לאברהם: "השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה", ואם כן רואים שהיה עדין נפש שאינו רוצה שום ממון, ואחר כך אמר: "ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא", ומכאן הבין אברהם שמכיון שהזכיר לו הסכום שהוא רוצה ארבע מאות שקל כסף, מיד "וישקול אברהם לעפרון", ואם כן צריך להבין מניין בא השינוי הזה בעפרון מן הקצה אל הקצה?

ותירץ הסבא מקלם, על פי המעשה הבא: מסופר על ר' יונתן אייבשיץ שהיה לו ויכוח עם חכמי המדע, הם אמרו כי יכולים ללמד את החתול דרך ארץ ונימוס שיתנהג כמו בן אדם ולהפוך את טבעו, ור' יונתן אייבשיץ לעומתם טען, כי אי אפשר להפוך את טבעו. החכמים קיבלו על עצמם עד זמן מסויים, ללמד את החתול מנהג דרך ארץ.

כיון שבא יום המיועד, בא קהל גדול לראות את הפלא, אין שהחתול מסדר שולחנות ומציע מפות, וכל אחד שנכנס לבית, ניגש אל החתול והשתחוה לפניו וקיבל את כל אחד בכבוד, והושיב כל אחד במקומו.

ואחר כך הלך החתול והביא לפני הקהל טס עם יין כדי לכבד אותם, ונשא הטס עם כוסות יין. והנה כיון שרצה לעלות על השולחן עם היין, פתח ר' יונתן אייבשיץ קופסא ויצא משם עכבר, כיון שראה החתול את העכבר, עזב את הטס עם היין וכל היין נשפך על השולחן, והוא רדף אחרי העכבר להשיג אותו. ואז הודו כולם לר' יונתן אייבשיץ, כי אי אפשר ללמד את החתול שישנה את טבעו.

כך היה העניין גם עם עפרון, כל זמן שלא ראה את הכסף בעיניו, היה נראה איש עדין כמו חתול, אבל כשאברהם לקח את הכסף בידו, שמע הוא את הצלצול של הכסף, מיד הפך לאיש אחר, ואז שכח את כל העדינות שלו, ורדף אחר הכסף כמו שהחתול רדף אחר העכבר.

עולים במעלות הגות, מחשבה ומוסר

פרחה נשמתה על "שלא נשחט"

כתב רש"י ז"ל: "ונסמכה מיתת שרה לעקדת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקדה שנזדמן בנה לשחיתה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה". ההסבר הפשוט הוא, שכששרה ראתה שיצחק בנה עומד להיעקד ולהישחט על גבי המזבח – היא מתה מרוב צער.

בענין מסירות נפש מסופר: לבבא סאלי זיע"א היה אח גדול, רבי דוד אבוחצירא זיע"א, שהיה קדוש עליון, קודש קדשים. הוא היה פרוש מן העולם. כל ימות השבוע היה ספון בקיטונו, היו מכניסים לו דרך אשנב פרוסת לחם ומים, והיה עוסק בתורה ובעבודת ה' יומם וליל. לא היה ישן במיטתו אלא נרדם על כסאו. רבי דוד היה רבו של אחיו הצעיר, הבבא סאלי, היה לומד עמו תורה, בנגלה ובנסתר, ומדריך אותו בעבודת ה'.

רבי דוד זכה להיעקד על קדושת ה' ביום שבת קודש. באותה תקופה כבשו הצרפתים את מרוקו. המושל הערבי נלחם עם צבאו בצרפתים והצליח להסיג את כוחותיהם. הוא חשד ביהודים שהם קשרו קשר עם הצרפתים וגזר להרוג את כל היהודים שבאותו מחוז.

ביום שבת קודש התכנסו יהודי העיר בבית הכנסת. רבי דוד לבש בגדי חול. הוא עודד את בני הקהילה ואמר להם: "דעו לכם, אני אמסור את נפשי, ועמי עוד שניים מראשי הקהל, ובכך נשמש כפרה לכולכם ותינצלו מן הגזירה". ואכן כך היה. יועצי המושל אמרו לו שכדאי לו להרוג רק את הרב ואת עשירי היהודים, בנימוק שאם כל היהודים ימותו לא יוכל לגבות מהם מסים... רבי דוד ושני עשירי הקהילה, אב ובנו, הוכנסו באכזריות לתוך לוע של תותח גדול והם נורו למוות.

הבבא סאלי התאבל על אחיו במשך זמן רב, הוא לא יכול היה להתנחם על מותו. לילה אחד נגלה אליו אחיו בחלום ואמר לו: "בוא ואראך את מקומי", ואז ראה הבבא סאלי את רבי דוד יושב בגן עדן, מוקף באבות העולם קדושי עליון. הוא רצה להיכנס פנימה, אך רבי דוד עצר בעדו: 'עד כאן! אין לאדם חי רשות להיכנס יותר מזה!'

רבי דוד השתוקק להיות במקום העליון הזה ומסר את נפשו למיתה כדי להציל את יהודי העיר, וזכה שעל ידי מותו התבטלה הגזירה.

בנו של בבא סאלי, רבי מאיר אבוחצירא, כל חייו היה מתפלל ומשתוקק לזכות אף הוא למעמד הנשגב שזכה לו דודו הקדוש. אמר: דודי כיפר במיתתו, ואני אכפר ביסוריי.

יסורים נוראים היו לרבי מאיר בימי חייו. הוא היה ידוע חולי, אשתו נפטרה עליו בצעירותה והשאירה יתומים קטנים. הוא היה שרוי בצער גדול, אבל קיבל את הייסורים בשמחה ובאהבה. גם בימי חוליו וייסוריו היה עוסק יומם ולילה בתורה ובעבודת ה', בקדושה ובחסידות, פרוש מן העולם ודבוק בשכינה. לא פסיק פומיה מגירסא, כל רז לא אניס ליה, כל התורה היתה פרושה לפניו ומחוננת כשמלה, והכל בצנעה ובענווה.

כך נראו צדיקי הדורות, קדושי עליון, שהיו מוכנים לקבל על עצמם צער וייסורים ולמסור את נפשם למיתה בשמחה למען כבוד שמים. הכאב והצער שלהם לא היה על החולאים והייסורים שלהם, אדרבה, הם שמחים בייסורים, ומצטערים על כך שאינם זוכים למסור את הנפש.

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

מתנה מחייבת (ג)
תורתנו - תורת חיים היא, עץ חיים למחזיקים בה.

אז מכל זוהמה ורחוקים מכל טיגופת. אולם בשנים אלו חשוב לפתח את שריון הכוחות הרוחניים שיגן ויחסן בעת היציאה מן התיבה אל העולם הגדול השטוף במבול. בשנות השבע יש לאסוף כוח לימי הרעב, לכן גם מי שבדעתו להישאר בתיבה כל ימי חייו, צריך לדאוג למלא מצברים כל העת בתורה וביראה; קל וחומר, בן נג של קל וחומר, מי שבדעתו לצאת בקרב אל מי המבול השוצפים, חובתו כפולה ומכופלת לנצל את שנות שהותו בישיבה כדבעי. אזי "גם כי יזקין, לא יסור ממנה", וגם בשנות הטרדה בעסקי המחיה והכלכלה תהיה לו עדיין הגנה פעילה. צא ולמד מאותם אנשים שנקלעו אל הרחוב, לעין המבול והסערה, ללא הכנה ובלא ניצול של שנות הבחורות לתורה. הריהם מתפקדים כל העת כפוסחים על שני הסעיפים, אור וחושך משמשים אצלם בערבוביה ללא כל הבחנה ובקרה, יצורי כלאיים אלו ניכרים בכל אורחותיהם, בשיחם ושיגם, בגשמיותם וברוחניותם, הם הפסידו את השנים המכריעות, ובשבילם - כבר קשה יותר מי שמנצל את השנים הקובעות להידבק במקור החיים, להיפסג בקדושת התורה ולהשקיע בעבודת ד' - כל הרוחות שבעולם לא יסיטוהו מהנהגותיהם של יראים ושלמים. ומי שמשקיע ומשתדל, יזכה גם שייפתח ליבו לתורה וישם בלבו אהבתו ויראתו, ויזכה לדרגה שהרמב"ם כותב על רום מעלתה: "שכל איש ואיש אשר הבינו מדעיו להיבדל לעמוד לפני ד', לשרתו ולעבדו.. הרי זה נתקדש קודש קדשים".

התורה אינה רק כחמצן החיוני לחיים, או כדברי רבי עקיבא לפפוס, כמים לדגים, אלא הרבה יותר מכך. התורה היא עצם החיים. העיסוק והלימוד הוא אף בדברים שאינם נוגעים הלכה למעשה. עמלים להבין הוא אמינא בגמרא באותה מידה שמתייגעים להבין את המסקנה, שכן כל חלק מהתורה הוא חלק מהחיים, בלי קשר למידת שימוש הלכה למעשה. אדם בלי תורה אינו חי, אלא מת במובן הרוחני. כל מקור החיות של העולם הוא התורה, כדברי חז"ל "בראשית - בשביל התורה ובשביל ישראל. בימי הבחורות, בגיל שבו הנייר חלק, וכל דבר נחרט בלב הון והרץ, צריך לעמול בתורה, להתקשר למקור החיים ולשאוב ממנה מידת כלל החיים. כל הכוח שהיה בהמשך החיים הרוחניים תלוי באותו "שמן שסכה לי אימיו", בתורה שנלמדה בצעירותו. דורנו נקרא בפי המבחינים דור המבול, והרחוב בו הוא אכן כמבול. מבול של תאוה, של פריקת עול, כפירה ויצרים, שהשיהי בישיבה היא כישיבה בתיבת נח, שאין המים חודרים לתוכה, מוגנים